

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет екологічної безпеки, інженерії та технологій
Кафедра цивільної та промислової безпеки

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних занять з дисципліни

**«Система державного управління та місцеве
самоврядування»**

Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»

Спеціальність: 263 «Цивільна безпека»

Освітньо-професійна програма: «Техногенна та промислова безпека в транспортній галузі»

Укладач: к.б.н., доцент В. Коваленко

Подано назви тем з дисципліни, розкрито завдання для практичних занять студентів та форми їх контролю. Вміщено питання для обговорення на практичних заняттях, індивідуальні завдання для засвоєння змісту дисципліни.

ПЕРЕДМОВА

Практичне заняття – це форма навчального заняття, що спрямована на формування у студентів вмінь та навичок виконання певних елементів науково-дослідної роботи.

У процесі проведення практичного заняття викладачем пояснюється сутність завдання та надаються методичні рекомендації щодо його виконання. Студенти самостійно виконують запропоновані практичні завдання та на наступних практичних заняттях їх захищають з обговоренням усіма студентами групи.

За результатами захисту викладач виставляє відповідну оцінку, як за практичне завдання, так і за активну участь у практичному занятті. Отримані студентом бали ураховуються у загальній накопичувальній бально-рейтинговій оцінці результатів його навчання за дисципліною.

№ пор.	Назва теми	Кількість годин	
Модуль № 1 «Теоретико-методологічні засади державного та регіонального управління»			
		Денна	Заочна
1.	Тема 1. Основи теорії державного управління. Предмет та завдання начальної дисципліни	2 2	
2.	Тема 2. Державна влада та державне управління	2 2	2
3.	Тема 3. Роль різних гілок влади у процесі державного управління	2 2	
4.	Тема 4. Основи регіонального управління	2 2	2
5.	Тема 5. Місцеве самоврядування та його роль у державному управлінні	2 2	2
6.	Тема 6. Внутрішня організація діяльності та управління органами державної влади	2 2	2

7.	Тема 7. Державна служба в Україні	2	1
8.	Тема 8. Розвиток системи державного та регіонального управління	2	1
9	Модульна контрольна робота №1	2	
	Усього за модулем № 1	30	10
	Усього за навчальною дисципліною	30	10

ПЛАН

Тема 1.

Основи теорії державного управління. Предмет та завдання начальної дисципліни

Практичні заняття 1, 2.

Мета: розглянути особливості державного управління як різновиду соціального управління; його систему, ознаки, принципи, функції; виробити навички користування понятійно-категоріальним апаратом дисципліни державного управління.

Завдання 1. Дати відповідь на запитання:

1. Що вивчає державне управління?
2. Які основні характеристики державного управління?
3. Соціальна природа поняття "Державне управління", його мета і зміст. Поняття "Державне управління"
4. Чим зумовлюється системність державного управління?
5. Охарактеризуйте основні теорії державного управління.
6. Розкрийте методи дослідження у державному управлінні.
7. Охарактеризуйте теорії виникнення держави.

Завдання 2.

Підготувати доповідь про витоки науки державного управління, її об'єкт, предмет, функції. Методологію науки державного управління.

Завдання 3. Заповніть таблицю:

Згідно з Конституцією України:

За формою державного устрою Україна є...	
Найвищою соціальною цінністю в Україні визнаються...	
За формою державного правління Україна є...	
Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є...	
Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить...	
Державна влада в Україні здійснюється на засадах...	
Норми Конституції України є нормами...	
Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах...	
Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений...	
Державними символами України є...	

Завдання 4.

Як відомо, будь-яка управлінська система має такі складові: суб'єкт управління, об'єкт управління, керуючий вплив та зворотній зв'язок. Наведіть приклади взаємодії елементів управлінської системи з повсякденного життя або господарської діяльності

Тема 2.

Державна влада та державне управління

Практичні заняття 3,4.

Мета: поглибити знання щодо сутності держави як керівної системи, форми державного устрою та правління, політичного режиму; розглянути принципи, цілі, методи, організаційну структуру державного управління; розвинути уміння аналізу і оцінки зарубіжного досвіду державного управління, його використання у вітчизняній практиці.

Завдання 1. Дати відповідь на запитання:

1. Як співвідносяться між собою суб'єкт та об'єкт управління?
2. Роль ринкової інфраструктури в організації державного та регіонального управління.
3. Охарактеризуйте основні функції державного управління.
4. Які існують методи державного управління?
5. Охарактеризуйте унітарну та федеративну організацію державного управління.
6. Охарактеризуйте моделі державного управління.
7. Яку роль відіграють зворотні зв'язки в системі державного управління?
8. Які із суспільних процесів регулюють органи державної влади?

Завдання 2. Заповнити таблицю “Основні категорії управління”

<i>Категорія</i>	<i>Зміст</i>
Закони управління	
Управлінські відносини	
Сутність державного управління	
Ознаки державного управління	
Цілі державного управління	
Функції державного управління	
Система державного управління	
Суб'єкт державного управління	
Об'єкт державного управління	
Принципи державного управління	
Методи державного управління	

Завдання 3:

Визначте основні типи взаємозв'язків і взаємовідносин у системі

державного управління. Розкрийте суть та наведіть приклади субординаційних, реординаційних, координаційних зв'язків в системі державного і регіонального управління.

Завдання 4:

Зробити порівняльний аналіз президентської, парламентської та президентсько-парламентської (змішаної) республіки. Навести приклади країн з відповідними формами державного правління. Порівняння подати у вигляді таблиці.

Президентська республіка	Парламентська республіка	Президентсько-парламентська (змішаної) республіки

Завдання 5:

Наведіть приклади методів, що використовуються в державному управлінні.

Тема 3.

Роль різних гілок влади у процесі державного управління

Практичні заняття 5,6.

Мета: розглянути роль різних гілок влади у процесі державного управління; розвинути уміння здійснювати аналіз взаємозв'язків інститутів публічної влади, тенденцій і обумовлюючих факторів державотворення.

Завдання 1. Дати відповідь на запитання:

1. Охарактеризуйте систему органів публічної влади.
2. Дайте характеристику законодавчій гілці влади.
3. Як ви розумієте зміст системи стримувань і противаг?
4. У чому полягають характерні особливості системи органів виконавчої влади?
5. Розкрийте тенденції сучасного розвитку виконавчої влади.

6. Дайте характеристику судовій системі.

7. Охарактеризуйте принципи судочинства.

Завдання 2:

Зобразіть схематично структуру Верховної Ради України.

Верховна Рада – парламент є єдиним органом законодавчої влади в Україні. Поясніть, яким чином Верховна Рада впливає на діяльність органів державної влади та органів місцевого. Охарактеризуйте повноваження Верховної Ради у сфері державного управління відповідно до статті 85 Конституції України.

Завдання 3:

Зобразіть схематично систему центральних органів державної влади.

Завдання 4:

Охарактеризуйте основні напрямки діяльності Президента України як глави держави за ст. 106 Конституції України.

Використовуючи Конституцію України дати відповіді на наступні питання:

1. Конституційно-правовий статус Президента України
2. Хто може бути обраний на посаду Президента України
3. Які обмеження існують щодо діяльності Президента України
4. Як обирається Президент України?
5. Як здійснюється вступ на пост?

Тема 4.

Основи регіонального управління

Практичні заняття 7,8.

Мета: розглянути державне управління на регіональному рівні, основні напрями регіонального управління, механізми реалізації регіональної політики держави; дослідити роль місцевого самоврядування у розвитку регіону.

Завдання 1. Дати відповідь на запитання

1. Регіональне управління: суть, цілі і функції.

2. Державна регіональна політика: поняття, суть і принципи.
3. Основні напрями регіонального управління.
4. Державна і регіональна промислова політика, державне регулювання сільського господарства. Інноваційна діяльність регіону.
5. Механізм реалізації регіональної економічної політики.
6. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіонів.
7. Державні і регіональні програми.
8. Території із спеціальним статусом: поняття і значення.

Завдання 2:

Нарисуйте схему взаємозв'язку органів державної і регіональної влади, які здійснюють управління та регулювання економіки, використовуючи наступні елементи:

Президент України	Секретар обласної Ради
Міський голова	Віце прем'єр міністри
Спікер парламенту	Виконавчі комітети міст
Голова обласної державної адміністрації	Постійно діючі комітети в Верховній Раді
Міністри профільних міністерств	Профільні управління обласної державної адміністрації
Голова обласної Ради	Перший прем'єр міністр
Верховна Рада	Постійно діючі комісії в Верховній Раді
Парламентські фракції	Державні обласні адміністрації
Профільні міністерства	Прем'єр-міністр
Секретаріат Президента	Міські Ради
Кабінет міністрів	Обласні Ради

Завдання 3.

На основі використання законодавчих і нормативних актів представте схематично структуру обласної державної адміністрації, розкрийте її основні

функції та повноваження й охарактеризуйте роль у системі органів виконавчої влади

Завдання 4:

1. Визначити основні регіональні органи публічного управління на різних рівнях адміністративно-територіальної організації суспільства (район, область тощо).

2. Визначити функціональні завдання регіональних органів публічного управління на різних рівнях адміністративно-територіальної організації суспільства (район, область тощо).

Запропонувати механізми забезпечення публічності в діяльності регіональних органів публічного управління

Тема 5.

Місцеве самоврядування та його роль у державному управлінні

Практичні заняття 9,10.

Мета: дослідити роль місцевого самоврядування у системі публічної влади України; формувати вміння забезпечувати партнерство органів місцевого самоврядування, бізнесу, громадських організацій, громадян у процесі реалізації потреб громади.

Завдання 1. Дати відповідь на запитання:

1. Розкрийте основні теорії місцевого самоврядування. Яка з них, на Ваш погляд, найбільше відповідає дійсності?
2. Охарактеризуйте принципи, на основі яких здійснюється місцеве самоврядування.
3. З яких елементів складається система місцевого самоврядування у сучасній Україні?
4. Розкрийте повноваження міських, районних та обласних рад.
5. У чому полягають повноваження сільського, селищного, міського голови?
6. Опишіть порядок формування та організації роботи органів

місцевого самоврядування.

7. Розкрийте роль громадянина у державному управлінні.

Завдання 2:

Проаналізуйте твердження та виявіть недоліки та суперечності.

1. Місцеве самоврядування означає право і спроможність місцевих властей, в межах закону, здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою державних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення. (офіційний переклад Європейської хартії).

2. Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи Добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища чи міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. (Конституція України, ч. 1, ст. 140).

3. Місцеве самоврядування – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. (Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» ч. 1, ст. 2).

Завдання 3:

Схематично зобразіть структуру і склад органів місцевого самоврядування в Україні.

Завдання 4:

Використовуючи законодавчі акти України здійсніть класифікацію повноважень органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення, освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту на власні й делеговані.

Завдання 5:

Охарактеризуйте принципи організації виборів. Поясніть, яким чином відбуваються вибори посадових осіб місцевого самоврядування, порядок формування місцевих рад, порядок формування районної та обласної рад.

Тема 6.

Внутрішня організація діяльності та управління органами державної влади

Практичні заняття 11,12

Мета: розглянути організаційну структуру та внутрішню організацію органу виконавчої влади; розглянути питання розробки, прийняття, та організації виконання управлінських рішень; виробити навички аналізу та оптимізації організаційної структури організації.

Завдання 1. Дати відповідь на запитання:

1. Розкрийте ознаки органу державної влади.
2. Охарактеризуйте основні типи організаційних структур управління. Які з них поширені у державному управлінні та використовуються при створенні органів державної влади? Наведіть приклади.
3. Порівняйте внутрішні вертикальні і горизонтальні зв'язки, що виникають в межах органу державної влади і є важливим елементом його структури.
4. Розкрийте відмінності між розумінням організації як процесу і як функції управління.
5. Охарактеризуйте етапи прийняття управлінських рішень у моделі раціонального прийняття рішень.
6. Охарактеризуйте завдання та функції служби зв'язків з громадськістю органу державної влади.
7. Яким чином співвідносяться між собою поняття законності та юридичної відповідальності у діяльності органів державної влади?

Завдання 2:

Охарактеризуйте структуру органу державної влади (за власним вибором)

Завдання 3:

Дайте визначення поняття організаційна структура державного органу.

Розкажіть, які підходи та методи побудови організаційних структур органу

державної влади.

Опишіть вимоги, які ставляться до структури державного органу. Які завдання треба вирішити при створенні структури державного органу.

Зробіть класифікацію державних органів за такими критеріями:

- за територіальним масштабом діяльності;
- за способом утворення;
- в залежності від обсягу й характеру компетенції;
- за порядком вирішення підвідомчих питань.

Завдання 4:

Використовуючи Закон України «Про доступ до публічної інформації» виконайте наступне завдання.

До територіального органу міністерства юстиції телефоном звернувся громадянин та попросив надати йому копію штатного розпису і кошторис управління юстиції, а також надати інформацію про порядок реєстрації речових прав на нерухоме майно.

Обговоріть цю ситуацію в групі і дайте обґрунтовані відповіді на такі запитання:

- (1) Чи повинна бути надана ця інформація?
- (2) У якій формі та впродовж якого строку?
- (3) Якою буде відповідь, якщо громадянин запитує також інформацію про заробітну плату, яку отримали конкретні працівники?
- (4) Якою буде відповідь, якщо громадянин запитує особову справу працівника? Якщо у цій справі міститься інформація про освіту працівника, а перед цим у ЗМІ було оприлюднено інформацію про те, що цей працівник нібито вказав неправдиву інформацію про свою освіту?

Тема 7.

Державна служба в Україні

Практичне заняття 13

Мета: розглянути теоретичні питання організації і функціонування

державної служби в Україні; проходження державної служби в Україні; розвинути навички використання зарубіжного досвіду.

Завдання 1. Дати відповідь на запитання:

1. Державна служба: поняття, сутність, ознаки, принципи загальні і організаційно-функціональні, види.
2. Цілі, основні завдання і функції державної служби.
3. Державний службовець: поняття і правовий статус (права, обов'язки, гарантії).
4. Посада відповідно до Закону України "Про державну службу", типи посад.
5. Обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу. Обмеження, пов'язані з проходженням державної служби.
6. Юридична відповідальність державних службовців, види юридичної відповідальності.
7. Національне агентство України з питань державної служби: основні завдання.
8. Проходження державної служби : поняття, основні етапи, їх суть (призначення на посаду, адаптація, просування, атестація, припинення служби).

Завдання 2:

Визначте моделі державної служби (використовуючи зарубіжний досвід). Зобразіть схематично переваги і недоліки кожної з моделей державної служби (відкритої, закритої, змішаної).

Тема 8.

Розвиток системи державного та регіонального управління

Практичне заняття 14

Мета: розглянути перспективи розвитку системи державного і регіонального управління, світові тенденції демократизації державного управління, зарубіжний досвід проведення реформ; розвиток умінь враховувати

вітчизняний та зарубіжний досвід публічного управління.

Завдання 1. Дати відповідь на запитання:

1. Проблеми взаємовідносин гілок державної влади в Україні у сфері управління.
2. Необхідність реформування системи державного та регіонального управління.
3. Реформування центральних органів виконавчої влади.
4. Здійснення владних повноважень на місцевому рівні
5. Реформа місцевого самоврядування.
6. Державне та регіональне управління в контексті трансформаційних та глобалізаційних процесів.
7. Реформування системи державного управління відповідно до стандартів публічного адміністрування, прийнятих в Європейському Союзі та країнах розвиненої демократії.
8. Суть та основні напрями адміністративної реформи в Україні. Концептуальні засади реформування центральних та місцевих органів влади, напрями вдосконалення управління регіональним розвитком.

Завдання 2:

Проаналізуйте сучасні моделі державного управління у світі. Визначте основні характеристики кожної моделі.

Визначте основні напрямки реформування системи державного управління відповідно до стандартів публічного адміністрування, прийнятих в Європейському Союзі та країнах розвиненої демократії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Х. : Фоліо, 1998. – 48с.
2. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 48. – С. 409.
3. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.96 р. № 393/96–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – С.256.
4. Закон України «Про інформацію» від 12 жовт. 1992 р. № 2657–ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – С.650.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р.
№ 280/97–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – С.170.
6. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квіт. 1999 р. № 586–ХІV // Офіц. вісник України. – 1999. – № 18. – С.190.
7. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 року № 3166–VІ.
8. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» щодо приведення його у відповідність із Конституцією України»//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 13, ст.223.
9. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 № 3206–VІ (в редакції від 09.08.2015) //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 40, ст.404.
10. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 №1700 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakonl.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української РСР від 07 грудня 1984 р. № 8073–X // ВВР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1123.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651–VI // Верховна Рада України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651> (11.06.2012).
13. Кримінальний Кодекс України від 1 вересня 2001 р., розділ XIII ст.ст. 305–327. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

Основні джерела

14. Бакуменко В.Д. Державно-управлінські рішення : навч. посіб. / В.Д. Бакуменко. – К. : ВПЦ АМУ, 2011. – 444с.
15. Бакуменко В.Д. Державне управління : основи теорії, історія та практика : навч. посіб. / В.Д. Бакуменко [та ін.] – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394с.
16. Державне управління: підручник: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К.; Дніпропетровськ: НАДУ, 2012. – Т. 1. – 564 с.
17. Бакуменко В.Д. Особливості публічного управління та адміністрування : навч. посіб. / В.Д. Бакуменко [та ін.] – К. : Вид-во Ліра-К, 2016. – 256с.
18. Євтушенко В.А. Державне та регіональне управління : навч. посіб. / В.А. Євтушенко, Г.В. Євтушенко. – Х. : ХНУ, 2012. – 215с.
19. Мельник А.Ф. Державне управління: підруч. / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський. – К. : Знання, 2009. – 582с.
20. Регіональне управління : підруч. / за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2014. – 512с.

21. Чернов С.І. Публічне адміністрування : ОКЛ / С.І. Чернов, С.О. Гайдученко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 97с.

Додаткові джерела

22. Дзюндзюк В.Б. Публічне адміністрування в Україні : навч. посіб. / В.Б. Дзюндзюк [та ін.] – Х. : Вид-во Хар. РІ НАДУ «Магістр» 2011. – 306с.

23. Іванова Т.В. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу : навч. посіб. / Т.В. Іванова [та ін.] – К. : НАДУ, 2015. – 628с.

24. Іванова Т.В. Державна політика / Іванова Т.В. [та ін.] – К. : Нац. акад. держ. упр., 2014. – 448с.

25. Іванова Т.В. Державне управління сталим екологічним розвитком України та її регіонів в системі раціонального природокористування : теорія, методологія, перспективні напрями : Монографія / Т.В. Іванова – К. : ВПЦ Акад. муніц. упр., 2011. – 405с.

26. Іванова Т.В. Управління розвитком міста : навч. посіб. / Т.В. Іванова [та ін.] – К. : Вид-во нац. акад. держ. упр., 2006. – 389с.

27. Кузнєцов А. Концептуальні підходи до формування понятійного апарату в сфері публічного управління / А. Кузнєцов // Понятійно-категоріальний апарат публічного управління. – К. : Нац. акад. держ. упр., 2010. – С. 38–43.

28. Чиркин В.Е. Публичное управление: учебн. / В.Е. Чиркин. – М. : Юрист, 2004. – 475с.

Джерела Інтернет

29. <http://www.niss.gov.ua> – Національний інститут стратегічних досліджень.

30. <http://www.president.gov.ua> – сайт Президента України.

31. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – сайт Кабінету Міністрів України.

32. <http://www.nads.gov.ua/control/uk/index> – сайт Національного агентства України з питань державної служби.
33. <http://www.pravo.org.ua/> – портал Центру політико-правових реформ.
34. <http://i-soc.com.ua/institute/> – портал Інституту соціології Національної академії наук України.
35. <http://www.management.com.ua> – інтернет-портал для управлінців.
36. <http://www.aup.ru/> – адміністративно-управлінський портал.
37. <http://ek-lit.narod.ru/links.htm> – бібліотека економічної та управлінської літератури.